

ZÁKLADY PSYCHOLOGIE A SOCIOLOGIE ŘÍZENÍ

Mgr Ing Kamila Svobodová

Téma 3: Socializace

Cíl: Seznámení se socializací, jakožto s celoživotním procesem, začlenění jedince do skupiny a kategorizace vztahů.

Obsah:

- 1) Socializace
- 2) Činitelé socializace
- 3) Osobnost a socializace
- 4) Pozice, status, role

slido

Please download and
install the Slido app on
all computers you use

**Kdo nebo co vás nejvíce
ovlivnilo v dětství?**

① Start presenting to display the poll results on this slide.

Socializace

- Předmětem socializace je člověk.
- *Proces osvojování si způsobů chování a seznamování se s kulturním prostředím, osvojení si společenských norem, plné přizpůsobení se společenskému životu.* (Výrost, Slaměník & kol., 2014, s. 49)
- Procesem socializace se rozumí „*vrůstání dítěte do podmínek konkrétního kulturního prostředí.*“ (Nakonečný, 1995, s. 33).
- Tento proces, který je **nejprve seznamováním jedince s jeho rodinou**, pokračuje posléze seznámením s **dalšími sociálními skupinami**, jako je školní třída, skupina vrstevníků, pracovní kolektiv, masmédiá, politická a náboženská orientace.

- Nejdůležitější formou tohoto procesu je rodina. Právě rodina pokládá, v prvním letech života jedince, základy osobnosti, které již mohou být nezvratné.
  - Srovnej – s teorií o vlivu vrstevníků.
- Socializace také **tvaruje osobnost**, a to jednak příklady žádoucího chování, tlaky na přijetí sociálně žádoucích uspokojování potřeb, tak i hodnot.
- Očekávání, která skupina na jedince má, a která je nutné respektovat. Role působí na formování osobnosti jedince. *„Každá z nich podporuje rozvoj určitých vlastností a kompetencí, popřípadě naopak, povede k jejich potlačení či eliminaci.“* (Vágnerová, 2004, s. 322).

Činitelé (agenti) socializace

- Rodina
  - Základ norem a hodnot společnosti.
- Škola a vrstevníci
  - Skupinová socializace – utváření osobnosti a tím socializaci do kultury – **vrstevnické vztahy.**
- Škola
  - Mají vliv na skupinu dětí, kdy mohou ovlivnit postoje, hodnoty, chování celé skupiny.
- Práce a pracovní skupiny
  - Je to způsob, jak lze zachovat a přenášet kulturu organizace
- Masmédia
  - Dopad médií na chování a prožívání lidí.

Rodina, škola a vrstevníci

- Kultura a rodina ovlivňují vnímání komunikace a vztahů založených na bezpečí.
- Teorie **skupinové socializace** – rodina nesehrává v procesu socializace tu nejvýraznější roli ve formování vlastností (sourozenci). Nejdůležitější je vliv **vrstevníků**. Ne vždy to tak je!!
- Učení se jak se chovat doma X jak se chovat mimo domov.
- Přátelství může mít vliv na pocity sebehodnoty a očekávání od blízkých vztahů.
- Škola – učitelé – mohou ovlivnit postoje a chování celé skupiny. Působení na vztahy skupiny ve třídách – důležitý socializační vliv. POZOR! Být zadobře s učitelem pro vlastní dobro, nikoli pro vrstevnické vztahy.

slido

Please download and
install the Slido app on
all computers you use

Myslíte si, že socializace končí v dospělosti?

① Start presenting to display the poll results on this slide.

Pracovní skupina

- Primárním cílem je zachování ústředních funkcí organizace,
- Poskytnutí novým pracovníkům dobrou adaptaci -> je častěji **neformálním procesem**.
- Pracovník se socializuje tím, že je součástí organizace.
- Každý příchod do organizace je spojen s určitou úzkostí a nejasnostmi (výkonost, zapadnutí)
- Velmi často jsou používány sofistikované metodiky podpory nových zaměstnanců místo taktiky „hození do vody“.
- Organizace poskytují jak odměny (pochvala, privilegia, podpora kariery), tak i tresty (ignorování, posměšky, pokuty) za chování odporující normám.

Média

Jaký vliv mají média v dnešní době na člověka?

Osobnost a socializace

- Integrace psychických vlastností, stavů a procesů, projevujících se v relativní stabilitě chování, prožívání případně činnosti.
- **Soubor dispozic, které se podle různých situací mění (aktualizují)**
- Sociální svět formuje osobnost tím, že v tomto světě existuje, ale zároveň svou vlastní činností mění osobnost sociální svět.
- Pokud se zabýváme osobností ve skupinách, řešíme i kategorie vztahů:
  - Pozice
  - Status
  - Role

Pozice

- Jedinec ji zaujímá **dočasně nebo trvaleji!!**
- Vztahuje se na všechny společenské skupiny a v každé může být pozice různá
- 5 základních pozic (i v primitivních společnostech):
  - Věk a pohlaví,
  - Zaměstnání,
  - Prestiž,
  - Pozice v rodině,
  - Pozice uvnitř formální skupiny (pracovní, politická, náboženská)
- Pozice je vždy nezávislá na jedinci.
- Označuje širší společenskou hodnotu člověka v systému.

Status

- Má trvalejší charakter,
- Více se vztahuje k osobnostním charakteristikám jedince,
- **Ocenění člověka v určité pozici ve vztahu k ocenění jiných příslušníků skupiny.** (Šimíčková-Čížková, 2004, s. 151)
- Je založen na self-srovnávání, ale také srovnání jiných členů skupiny podle různých hledisek -> já se srovnávám X já jsem srovnáván
- Status je **proměnný** a mění se se změnami různých znaků (věk, vzhled, zaměstnání, atd.)
- Může mít i **formální** charakter (jmenování do funkce)
- *Dosažení vysokého společenského statusu, a tím i prestiže, je jedním ze silných motivů osobnosti.* (Šimíčková-Čížková, 2004, s. 151).
- Souvisí i s potřebou úspěchu *

- Ztráta statusu může být pro jedince fatální (ztráta majetku, prestižního zaměstnání)
- Status se nevztahuje jen k ekonomické oblasti, ale i sportovní, je i ve školních třídách nebo pracovních skupinách.
- Jedna z častých výchovných metod je srovnávání s jinými dětmi a poukazování na zasloužený obdiv a napodobení. Vliv na pozdější sebeoceňování – pokud rodiče dítě hodnotí pozitivně, v dospělosti se posuzuje pozitivně a naopak.
- Status má i vnější projevy – **symbols statusu** – široká škála objektů (oblečení, hodinky atd.)
- **Tendence k vyrovnání** různých statusových pozic v různých oblastech života (ekonomická -> politická).
- *Bez skupiny by pojem status neměl smysl, protože se vytváří na srovnávání a hierarchiích a vztahuje se na relativní postavení individua.*
- Každý člověk má více jak jeden status – závislé na skupině

Role

- Očekávání kladená na jedince jeho sociálním okolím. (hlediska situace nebo jeho základních charakteristik).
- Role je **vyžadována**, odvozena od kulturních vzorců a norem.
- Dochází k více či méně identifikování se -> **přirozené X tlak či manipulace**
- Je dynamický aspekt statusu -> jak zvládne člověk svou roli v rámci jeho pozice, tak se vysokou X nízkou míru statusu, v rámci dané skupiny, získá.
- Role je vždy **spojena** s pozicí ve skupině a je definována i ve vztahu k dalším rolí u jiných pozic.
- Není to jen pozorovatelné chování, ale hlavně vlastní prožívání a snahy.*
- *Role je strukturovaný způsob participace v sociálním životě. Velmi zjednodušeně je to ono, co společnost očekává od individua zaujímajícího ve skupině danou pozici. (Allport, 1961)*

- **Realizace role** - funkce osobnosti, které jsou vázané na zvláštnosti osobnostních dispozic.*
- Člověk přebírá řadu rolí, které musí integrovat – není to vždy snadné (rodiče X kamarádi)
- **Krátkodobé role** (nejsou náročné na vlastnosti jedince) X **dlouhodobé role** zvýrazňují nebo potlačují určité vlastnosti .
- **Trvalé role** (povolání) formují nebo i deformují jedince (profesní deformace).
- Specifické role – není dostatek vzorů, aby bylo možné naučit se danému chování (vrcholoví sportovci, pěvci).
- Role jsou naučené a utvářené sociální zkušeností – „dospělácké“ role jsou naučené již v dětství.
- **Identifikace s rolí** není vždy úplná. Existují „představy“ o ideálních rolích -> každý člověk ji interpretuje osobitě a v určitých sociálních podmínkách.
- **System individuálních rolí** – sociální vztahy a osobnostní vlastnosti, na základě kterých se utváří míra identifikace s rolí. Vypracovává ho každý na základě své osobnosti, statusu a situací.

- Proces socializace je někdy chápán jako proces přejímání rolí.
- Role umožňuje život ve společnosti a fungování společnosti je dáno ochotou přijímat role.
- **Identita osobnosti** – přijímání rolí, osobnostní angažovanost v roli, vyrovnání se se změnami role.
- **Důležité je odpověď na otázku „kdo jsem a čím jsem“.**
- Nejenom příslušnost ke skupině bez ohledu na subjektivní vztah jedince ke skupině, ale také názory či emoční vztah k různým společenství.
- Sebeidentifikace – důležité je, zda se jedinec ke skupinám přiřazuje sám nebo je k nim přiřazen proti své vůli.